

Fort aan de St. Aagtendijk

Landschap met een verhaal

De leegte binnen het landschap van de Stelling van Amsterdam is allesbehalve toevallig. Rondom de forten lagen onzichtbare verboden kringen. Het was van groot belang dat er vanaf de forten een vrij zicht was om de vijand te kunnen zien aankomen en om geweren te kunnen gebruiken.

Daarom werd in 1853 een speciale wet ingevoerd: de Kringenwet. Tot 300 meter rond de forten mocht alleen met hout worden gebouwd, en alleen als er toestemming was van de minister van oorlog. Tot 600 meter waren er restricties voor het gebruik van steen en voor de hoogte van de bebouwing, en tot 1000 meter was bebouwing wel toegestaan, maar kon deze bij militair bevel worden afgebroken. Deze wet had vooral veel invloed op het landschap en de stedelijke ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog. Rond een deel van de forten zijn nog altijd houten huizen te vinden.

Op fortterreinen vind je specifieke bomen en struiken. Over die beplanting is vroeger goed nagedacht. Zo werden dichte hagen met doornige struiken als een natuurlijk prikkeldraad gebruikt. Knotwilgen op de wallen zorgden ervoor dat het risico op verzakkingen werd verminderd. Populieren, wilgen en andere opgaande bomen onttrokken het fort aan het zicht van de vijand. Langs de liniewallen en toegangswegen werden vaak eiken geplant. Door de bomen langs de omliggende wegen om te zorgen kon je de doorgang voor de vijand blokkeren.

Foto's: Martin van Lokven, Wiebe de Jager

STELLING SCHATTEN

Gemeente Beverwijk

Fort aan de St. Aagtendijk

HOLLANDSE
WATERLINIES
UNESCO WERELDERFgoed

unesco
Werelderfgoed

WATER ALS BONDGENOOT

Waar water voor Nederland vaak een bedreiging vormde, werd het binnen de Stelling van Amsterdam (onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies), juist ingezet als bondgenoot. Als afschrikmiddel tegen een mogelijke buitenlandse inval. Met behulp van een ingenieus watermanagementsysteem en een netwerk van rivieren, sluiszen, dijken en kanalen kon het land in korte tijd gecontroleerd onder water worden gezet. Zo konden we de vijand verrassen en diens aanval vertragen.

Gemeente Beverwijk ligt bij de kust. Hierdoor is de verdedigingszone relatief smal. De gronden lagen te hoog voor een inundatie, waardoor de Stelling iets moest worden teruggelegd zodat het gebied onder water gezet kon worden.

In de huidige gemeente Beverwijk konden met het watermanagement systeem, bij een vijandige dreiging, de volgende polders onder water worden gezet:

- **Zuidwijkermeerpolder**
- **Noordelijk deel Meerweide**
- **Noord Wijkerbroekpolder**
- **De Buitenlanden**

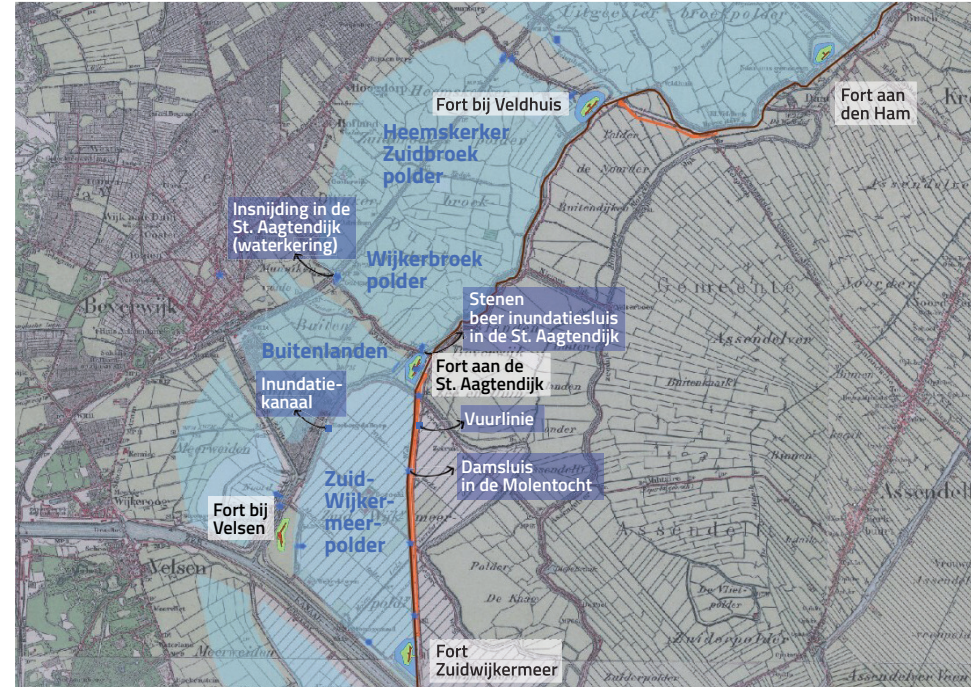
Verschiedende waterwerken hebben nog steeds een functie in het watermanagement van vandaag. Ze helpen om het land te beschermen tegen water en soms ook tegen droogte. De volgende watermanagementonderdelen van de Stelling van Amsterdam zijn in de gemeente Beverwijk nog herkenbaar en of beleefbaar:

- **Insnijding in de St. Aagtendijk voor de Spoorweg Beverwijk-Uitgeest** – Waterkering voor water in polder De Buitenlanden
- **Inundatiekanaal van de Pijp naar de Inundatiesluis in de St. Aagtendijk** – Inlaat van water vanuit het Noordzeekanaal naar de Wijkerbroekpolder
- **Stenen beer van de inundatiesluis in de St. Aagtendijk** – Restant van de Inundatiesluis in de St. Aagtendijk.
- **Inlaatduiker in de St. Aagtendijk** – Inlaat van water in de Wijkerbroekpolder
- **Damsluis in de Molentocht** – Onderdeel van de Liniewal Zuidwijkermeer-St. Aagtendijk
- **Damsluis in de Wijkertocht** – Onderdeel van de Liniewal Zuidwijkermeer-St. Aagtendijk.

Liniewallen zijn aangelegde dijken en kades om het inundatie-water tegen te houden en om erachter wapens op te stellen. Naast een militaire functie vervulden de wallen vaak ook een reguliere functie in de waterhuishouding.

Scan de QR-code en bekijk de animatie over de werking van het watermanagementsysteem van de Hollandse Waterlinies

STERK FRONT

De plekken in de Stelling van Amsterdam die niet onder water konden worden gezet, moesten extra worden beschermd. Deze plekken lagen vaak in de buurt van (water)wegen en dijken en werden accessen genoemd. Om deze plaatsen te beschermen werden forten en batterijen gebouwd. De soldaten hadden hier een veilig heenkomen en er konden wapens worden opgesteld. Als een sterk front lagen de gebouwen verscholen in het landschap. Klaar om de vijand de weg te versperren.

De volgende militaire onderdelen van de Stelling van Amsterdam zijn in Beverwijk nog beleefbaar:

- **Fort aan de St. Aagtendijk (Muziekfort)** – verdedigde de St. Aagtendijk en de westelijke kade van de Zuidwijkermeerpolder.
- **Fort bij Velsen** – verdedigde het Noordzeekanaal, met de daarlangs lopende oevers.

Het Noordzeekanaal vormde over water en via de kades ook over land, een belangrijk acces door de Stelling. Dit vroeg om extra verdediging met onder meer het vooruitgeschoven Kustfort bij IJmuiden, Fort bij Velsen, eveneens een vooruitgeschoven post en het Fort Zuidwijkermeer aan de hoofdweerstandslin. Omdat het Fort bij de St. Aagtendijk, de forten bij Velsen en Zuidwijkermeer flankiert, ontstaat een 'driehoek' en wordt de verdediging verder verstevigd. Het Noordzeekanaal was daarnaast ook strategisch belangrijk voor de aanvoer van water voor het stellen van de smalle inundatiekommen. Een extra reden om de verdediging daar stevig neer te zetten.

